

ЗБОРНИК РАДОВА ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ
XLII/2002

Доц. др Наташа Стојановић

НАЛОГ У ЗАВЕШТАЊУ

UDK 347.67

Апстракт

У раду је детаљно обрађен налог у сфери завештајних располагања. Посебна пажња је посвећена разграничењу налога од услова и испоруке. Аутор се у раду залаже за потпуније регулисање овог наследно-правног института и отклањање недостатака у постојећим законским решењима српског закона.

Кључне речи: завештање, налог, услов, испорука.

Доц. др Наташа Стојановић¹

НАЛОГ У ЗАВЕШТАЊУ

Уводне напомене

У оквирима наследног права правно-технички израз "налог" се двоструко схвата². Са једне стране, под овим термином се подразумева додатна одредба у завештању којом се одређено лице, стицилац по наследно-правном основу, обавезује на извршење какве чинидбе у одређеном циљу. Са друге стране, термин налог означава саму обавезу на испуњење одређене престације³.

Налозима се, дакле, по наређењу завештаоца, а не по одредбама закона, сужавају наследно-правна овлашћења универзалних сукцесора, односно сингуларних стицилаца *mortis causa* (обавезника налога) у

¹ Доцент на Правном факултету у Нишу.

² Корени налога на пољу завештајног наслеђивања задиру дубоко у прошлост. Правно обликовање овај друштвени феномен доживљава у римском праву (о томе опширије видети нпр. код: А. Ромац, Римско право, Загреб, 1981, стр. 378), да би га данас у својим законодавствима прихватиле многе државе света (видети нпр.: пар. 709. Аустријског грађанског законика, пар. 2192-2196. Немачког грађанског законика, чл. 482. Швајцарског грађанског законика, чл. 539. Грађанског кодекса Русије, чл. 17-18. Закона о наслеђивању Бугарске). У нашем праву налог је регулисан чл. 132-134. Закона о наслеђивању Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 46/1995. У даљем тексту ЗНРС) и чл. 83. ст. 1. и 3. Закона о наслеђивању Републике Црне Горе ("Сл. лист СРЦГ", бр. 4/1976, 10/1976, 22/1978. У даљем тексту ЗНРЦГ").

³ Од овог налога (али и налога код других добочиних правних послова), треба разликовати налог регулисан облигационо-правним прописима. Заправо, реч је о уговору о налогу којим се налогопримац обавезује да за рачун налогодавца предузме одређене послове, по правилу, уз одговарајућу накнаду. Уговор о налогу је у нашем праву регулисан чл. 749-770. Закона о облигационим односима ("Сл. лист СФРЈ", бр. 29/1978, 39/1985, 45/1989, 57/1989; "Сл. лист СРЈ", бр. 29/1996).

корист других субјеката (корисника налога). Корисници налога су сингуларни стицаоци, јер само стичу право на одређену корист из заоставштине или на њен терет, и то тек кад лице оптерећено налогом изврши чинидбу, предмет modus-a. Између лица оптерећеног налогом и корисника налога се не заснива правна веза (*iuris vinculum*), дужничко-поверилачки однос, на основу кога би корисник налога црпео овлашћење на принудно остварење свог права. Отуда се у теорији, право које има извор у налогу квалификује као објективисано право, право без субјекта или тражбина без повериоца⁴.

У законодавству и правној књижевности посвећеној наслеђивању налози се регулишу и проучавају упоредо са условима и роковима. Оправдање за то лежи у чињеници да услови и рокови, као и налози, по правилу, ограничавају носиоце у њиховим наследно-правним овлашћењима. То ограничење се рефлектује кроз сукцесивно стицање по наследно-правном основу најмање два субјекта. Са отварањем наслеђа прво једно лице постаје носилац наследно-правног овлашћења (претходни последник), да би са остварењем услова, односно протеком рока то право припало неком другом лицу (потоњи последник). Сукцесивност у правном последовању за лица оптерећена налогом важи само онда кад се налог њиховом кривицом не испуни. Једино у том случају се налогу приписује дејство раскидног услова. При томе, неиспуњење налога кривицом лица које је њиме оптерећено може имати утицаја (нпр. ако је налогом оптерећен једини завештајни наследник) на опстанак завештања као правног основа наслеђивања, за разлику од ситуације кад налог отпадне за живота завештаоца⁵.

За правну егзистенцију налога се захтева да он мора бити у сагласности са принудним прописима, јавним поретком и добрым обичајима једне државе. У противном се сматра непостојећим. Такође, налог мора бити могућ, разумљив и непротивуречан. У супротном, ако налог није могуће испунити, ако није јасно шта је предмет налога и коме је он намењен, као и ако се делови одредбе о налогу међусобно искључују, налог се сматра непостојећим.

⁴ А. Лазаревић, Налог и легат, Правна мисао, бр. 3/1935, стр. 66.

⁵ Такав је став заузeo и Врховни суд Србије. Наиме, он је у једном случају потврдио одлуке нижестепених судова који су правилно закључили да отпадање налога још за живота завештаоца (завешталац је наложио својој супрузи да прода аутомобил и моторцикл и од добијеног новца сагради гробницу за обоје, међутим, он сам је то учинио и без продаје наведених ствари), нема утицаја на пуноважност завештања. Одлука Врховног суда Србије од 01.03.1995. године, Рев. 737/95, Избор судске праксе, бр. 6/1997, стр. 31.

1. Обавезници налога

Налогом могу бити оптерећена сва лица која стичу вредност из заоставштине. Дакле, поред универзалних сукцесора, то могу бити и сингуларни стицаоци *mortis causa* оставиоца⁶.

У положају обавезника налога може бити један или више законских или завештајних наследника.

Уколико само један универзални сукцесор наслеђује, а оптерећен је налогом, он одговара за његово испуњење у вредности наслеђеног дела заоставштине (*pro* или *cum viribus hereditatis*).

Ако више универзалних правних последника наслеђује, а из завештања не произлази ко је обавезан на испуњење налога, он онда терети све њих. Уколико су, пак, више наследника оптерећена налогом, њихова правна позиција се разликује, зависно од тога да ли је у питању дељива или недељива обавеза. Ако се ради о дељивој обавези, она се, под условом да другачије није одредио завешталац, "распада" на онолико делова колико има наследника оптерећених налогом, и свако од њих одговора за његово испуњење сразмерно вредности свог наследног дела (аналогно садржини чл. 412. Закона о облигационим односима). Уколико је, пак, реч о недељивој обавези, сваки од наследника, понаособ, одговара за њено потпуно намирење у вредности наследног дела, с могућношћу регреса од осталих обавезника налога. То исто вреди и за дељиву обавезу у погледу које је завешталац успоставио солидарност (сходно садржини чл. 435, а у вези чл. 414. и чл. 423. Закона о облигационим односима).

Налогом могу бити оптерећени и наследници којима је право наслеђа ограничено условом или роком. Због могућности промене у личности универзалних правних последника, разликујемо стање до испуњења услова, односно протека рока и стање после испуњења услова, односно протека рока. Лице које се налази у позицији претходног наследника (а то су, по правилу, законски наследници оставиоца, код постављења наследника под одложним условом односно почетним роком, или

⁶ Видети: чл. 132. ст. 1. ЗНРС и чл. 83. ст. 1. ЗНРЦГ.

наследници одређени под резолутивним условом односно завршним роком) одговара за налоге чије је испуњење доспело сим *viribus hereditatis*. Предметно и вредносно ограничена одговорност је последица његовог положаја уживаоца заоставштине. Потоњи наследник (а то су наследници постављени под одложним условом, односно почетним роком или, по правилу, законски наследници код одређивања наследника под раскидним условом, односно завршним роком) за испуњење налога може одговарати како *pro viribus hereditatis*, тако и сим *viribus hereditatis*, зависно од тога да ли је његов правни положај јединствен или развојен.

У позицији обавезника налога могу бити и нужни наследници. С обзиром на то да овим наследницима нужни део мора бити намирен у пуној вредности, они нису обавезни на испуњење налога којим се врећа њихов наследни део (чл. 144. ст. 1. ЗНРС). Уколико би завешталац располагао у корист нужног наследника делом заоставштине који је по вредности већи од нужног дела, нужни наследник има право избора: нужни део без терета или увећани наследни део са обавезом испуњења налога (чл. 47. ст. 2. ЗНРС)⁷.

Налогом могу бити оптерећени, како је већ речено, и сингуларни стицаоци *mortis causa* оставиоца: испорукопримци, подиспорукопримци итд.⁸ Сингуларни стицаоци одговарају за испуњење налога у вредности примљене имовинске користи.

Ако је једно лице оптерећено већим бројем налога који по вредности премашују наслеђени део заоставштине, оно има право да захтева сразмерно смањење свих налога, уколико завешталац није шта друго одредио у завештању, нпр. да одређени налог буде испуњен пре осталих налога (чл. 144. ст. 3. ЗНРС и чл. 89. ст. 3. ЗНРЦГ).

Иако налог обавезује тачно одређено лице (лица), он, по правилу, није и нераскидиво везан за њега. Отуда, произлази да уколико универзални сукцесор или сингуларни стицилац *mortis causa* оптерећен налогом не може или не жели стицање по наследно-правном основу, *modus* онда

⁷ Та мера заштите наследно-правне позиције нужних наследника позната је у теорији као *cautela Socini*.

⁸ Подиспорукопримца, као обавезника налога, ЗНРС, додушне не помиње, али с обзиром на то да и он стиче имовинску корист из заоставштине, произлази да и он може бити оптерећен налогом. ЗНРЦГ је (чл. 83. ст. 1) у том погледу прецизнији, јер одређује да се налогом могу оптеретити сва лица којима из заоставштине припада каква корист.

терети оног који ступа у његову правну позицију. Тиме се, практично, у пуној мери обезбеђују, са једне стране, корисници налога, а са друге стране, потпуно и доследно реализације изјава последње воље оставиоца. Ово решење налази примену само под условом да завешталац није другачије одредио (нпр. да за обавезника налога буде одређено неко друго лице, или да налог у таквом случају губи важност).

Потоњи правни последници имају право, док постоји неизвесност у погледу испуњења, односно неиспуњења налога од стране лица оптерећеног њиме, да захтевају од суда одређивање привремених мера за обезбеђење одређеног дела заоставштине по правилима извршне процедуре⁹, чиме се онемогућава обавезник налога да неовлашћено распоплављаје наслеђеним делом заоставштине.

Ако, пак, обавезник налога умре после отварања наслеђа завештаоца, налог онда терети његове наследнике¹⁰.

2. Корисници налога

Завешталац може изјавом последње воље одредити налог у корист било ког физичког или правног лица, домаћег или страног¹¹. Modus, такође, може бити одређен и у корист какве животиње. Најчешће ће то бити кућни љубимац¹². Налог може бити одређен и у интересу самог завештаоца, али је његово остварење могуће тек после отварања наслеђа¹³. Налози, такође, могу бити одређени и у јавном интересу¹⁴.

⁹ Видети: чл. 125. Закона о ванпарничном поступку Републике Србије ("Сл. гласник СРС", бр. 24/1982, 48/1988) и чл. 141. Закона о ванпарничном поступку Републике Црне Горе ("Сл. лист СРЦГ", бр. 34/1986, 5/1987).

¹⁰ Такав је став заузет и у судској пракси. Видети: одлуку Окружног суда у Задру од 05.01.1984. године, Гж. 1479/83, Преглед судске праксе, бр. 24/1984, стр. 115.

¹¹ У немачком праву, пак, дозвољено је да корисника налога, по овлаштењу завештаоца, одреди и лице оптерећено налогом или неко друго лице, у првом реду, извршилац завештања. Видети: пар. 2193. Немачког грађанској законика.

¹² Тако је Шопенхајер наложио својим наследницима да доживотно издржавају његову пудлицу. Видети: F. Gschnitzer, Erbrecht, Wien, 1964, стр. 79.

¹³ У пракси су веома чести примери налога који наследника обавезује да на одређени начин и у одређеном месту сахрани завештаоца, или налога којим се наследник обавезује да објави неки завештаочев научно-стручни рад.

¹⁴ Ову врсту налога, примера ради, предвиђа Грађански кодекс Русије (чл. 539).

Постојање налога је неопходно и када завешталац располаже у дозвољене сврхе, оснивањем задужбине или фонда, као и када се наследнику или испорукопримцу остави део активе заоставштине ради постизања одређеног друштвено-корисног циља.

У позицији корисника налога може бити једно или више лица. Уколико завешталац шта друго није одредио, више корисника налога уживају предвиђену корист равномерно.

Кориснику налога завешталац може одредити и супститита.

Уколико је у положају корисника налога лице неспособно да само штити своје интересе¹⁵, оно у нашем праву ужива посебну заштиту, јер надлежни суд може наредити да се изврше одговарајући уписи у земљишној, односној другој јавној књизи у корист лица оптерећеног налогом, или да му се предају покретне ствари које се налазе на чувању код суда, тек онда кад он буде поднео доказе да је извршен налог¹⁶.

3. Предмет налога

Предмет налога може, у начелу, бити све оно што је и предмет облигације. Дакле, свака чинидба рефлексована у давању, чињењу, уздржавању или трпљењу¹⁷. При томе, престација код налога не мора, мада је то најчешће, бити имовински обожена. Довољно је да се испољава у некој користи, или за оног који је одређује, или за оног коме се ставља као обавеза на испуњење, или за треће лице према коме налог треба да буде извршен. Ако нема тог елемента корисности, не постоји налог, већ савет или порука која само морално обавезује, а не и правно¹⁸.

¹⁵ То би подједнако важило и за животиње - кориснике ћ.лога.

¹⁶ Видети: чл. 124. Закона о ванпарничном поступку Републике Србије и чл. 140. Закона о ванпарничном поступку Републике Црне Горе.

¹⁷ Поједини теоретичари престацију манифестишу у трпљењу (облигациона радња којом дужник дозвољава повериоцу да нешто учини, иако би могао на основу свог овлашћења да му то ускрати) подводе под уздржавање (облигациона радња којом се дужник обавезује да се уздржи од неке активности на коју има право). Видети нпр.: А. Гамс, Увод у грађанско право, Београд, 1974, стр. 155. Иако са становишта дужника нема разлике, јер се он пасивно понаша и у једном и у другом случају, са аспекта повериоца разлика постоји, јер се код трпљења он активно понаша, а код уздржавања пасивно. Тако и: Ј. Радишић, Облигационо право, Београд, 1988, стр. 36.

¹⁸ Видети: Ж. Милосављевић, Римско приватно право, књ. III, Наследни право, Београд, 1900, стр. 70.

4. Испуњење налога

Важећи наследно-правни прописи у СРЈ ни једном одредбом не регулишу питање начина испуњења налога. Сматрамо да овај недостатак може бити погодно тле за различита поступања судова у идентичним процесним ситуацијама, а самим тим и за угрожавање начела једнакости грађана пред законом.

У регулисању овог сегмента налога као путоказ могу послужити вишегодишња теоријска размишљања настала углавном под утицајем страних правних извора.

Налог, по правилу, мора бити испуњен онако како је завешталац одредио. Ако не постоји таква могућност, дозвољава се испуњење налога са извесним модификацијама, али тако да оно што приближније одражава жељу завешталаца у погледу његове реализације. Лице оптерећено налогом таквим видом испуњења не губи наследно-правно овлашћење стечено отварањем наслеђа. Обавезнику налога се, такође, не мења правна позиција, уколико до испуњења налога није дошло без његове кривице¹⁹. Ово вреди само под условом да из завештања не произлази друга намера завешталаца²⁰. Међутим, уколико је неиспуњење налога последица кривице лица које је њиме оптерећено, престају његова наследно-правна овлашћења. У том случају неиспуњење налога, у погледу дејства, одговара остварењу раскидног услова²¹.

На место наследника коме је то својство престало услед неиспуњења налога, долазе друга лица, законски наследници оставиоца по утврђеном редоследу, осим ако из завештања не проистиче шта друго (нпр. није одређен супститут, или не постоји могућност прираштаја слободног дела заоставштине у корист завештајних наследника). Потоње наследнике налог, по правилу, терети. Имовинска корист слободна за стицање по наследно-правном основу због неиспуњења налога сингу-

¹⁹ У судској пракси, међутим, срећemo и мишљење да неиспуњење налога лица оптерећеног њим, без обзира на постојање кривице или не, не мора прouзроковati губитак наследно-правних овлашћења, осим ако таква последица не произлази из оставиочеве воље. Одлука Врховног суда Хрватске од 10.12.1986. године, Рев. 1651/86, Преглед судске праксе, бр. 33/1987, стр. 126.

²⁰ Видети пар. 710. Аустријског грађанског законика. За наше право то произлази из правила о тумачењу завештања чл. 135. ст. 2. ЗНРС и чл. 85. ст. 2. ЗНРЦГ.

²¹ Видети: пар. 709. Аустријског грађанског законика и пар. 2196. Немачког грађанског законика.

ларног стицаоца *mortis causa*, може припасти, зависно од воље остваоца, или неком трећем лицу (супституту сингуларног стицаоца) или, пак, дужнику хонорисаног. Уколико завешталац није одредио да ли ће и то лице бити оптерећено налогом, а тумачењем завештања се не може пронаћи његова права намера, треба узети да налог и њега терети (чл. 133. ст. 2. ЗНРС).

Завешталац, по правилу, одређује рок у коме мора бити испуњен налог. Уколико такве одредбе у завештању нема, извршилац завештања или било које лице које за то има правни интерес, може захтевати од оставинског суда одређивање примереног рока за испуњење налога²². С обзиром на сужени круг субјеката који имају право да захтевају одређивање рока за извршење налога, јер ту поред извршиоца завештања спадају само она лица којима неиспуњење налога користи у смислу побољшања наследно-правне позиције, постоји реална опасност да се испуњење налога одувожлачи у недоглед. Ту посебно треба имати у виду случајеве када нема извршиоца завештања и када не постоје лица са правним интересом, или она не желе да интервенишу у правцу правовременог остварења налога. Непостојање извршиоца завештања ће посебно имати утицаја код благовременог испуњења налога учињеног у јавном интересу. Отуда, сматрамо да би и надлежном оставинском суду требало доделити активнију улогу у погледу одређивања временских граница у испуњењу налога.

С обзиром на то да између корисника налога и лица оптерећеног налогом не постоји правом уређен однос, следи да корисник налога не може принудним путем остваривати своје право. Та се могућност, међутим, у појединим правним системима у свету признаје ужем или ширем кругу лица²³.

²² По мишљењу изнетом у литератури, рок за испуњење налога може бити одређен и после правноснажности решења о наслеђивању, у парници. О томе описијније видети код: О. Антић - З. Балиновац, *Коментар Закона о наслеђивању*, Београд, 1996, стр. 399.

²³ За разлику, рецимо, од Аустријског грађанског законика и Грађанског кодекса Русије који не садрже одредбе о томе, Немачки грађански законик (пар. 2194) прецизира да испуњење налога могу захтевати поред извршиоца завештања и наследник, ако је испорукопримац био оптерећен налогом, санаследник, ако је један од наследника обавезник налога, лице које би наследило, ако би позвани наследник отпао, као и надлежни државни орган, ако би налог био наређен у јавном интересу. Швајцарски грађански законик (чл. 482) круг лица који могу тражити реализацију налога широко конципира, одређујући да то право има свако ко је за испуњење налога заннтересован, па, дакле, и сам корисник налога. Бугарски законодавац прописује исто решење (чл. 18. Закона о наслеђивању).

Закон о наслеђивању Републике Србије не познаје могућност принудне реализације налога, али предвиђа решење о подизању тужбе, од стране овлашћених субјеката, ради утврђења престанка наследно-правних овлашћења због неиспуњења налога (чл. 134).

Законској стилизацији предложеног решења мора се упутити замерка, јер она "пати" од правно-техничке непрецизности. Наиме, законодавац каже да овлашћена лица могу тужбом захтевати утврђење престанка права због неиспуњења налога, иако је познато да се не може утврђивати престанак каквог овлашћења, већ да оно не постоји или постоји, на шта, уосталом, јасно упућује садржина чл. 187. Закона о парничном поступку²⁴. Како је лице оптерећено налогом у време *delatio hereditatis* већ стекло наследно-правно овлашћење, следи да неиспуњење налога његовом кривицом може проузроковати једино губитак тог права. Отуда, овде и не може бити речи о декларацији да право наслеђа постоји или не постоји, већ о реализацији једне правне моћи (права на престанак наследно-правног овлашћења) судским путем и то тужбом конститутивног карактера²⁵.

Упоредо са овим, сматрамо, иако то законодавац не прецизира, у нераскидивој вези је и право овлашћених субјеката да од лица оптерећеног налогом захтевају враћање примљеног по наследно-правном основу, јер је реч о неоснованом обогаћењу²⁶.

Закон о наслеђивању Републике Србије одређује и субјекте који имају право да захтевају престанак наследно-правног овлашћења лица које није испунило налог. То су, поред извршиоца завештања²⁷ и сви они субјекти којима би због неиспуњења налога припала заоставштина, њен аликвотни део или каква имовинска корист из њеног састава. При томе, уколико је налогом био оптерећен завештајни наследник, право да тражи престанак његовог права наслеђа припада супституту (ако је постављен), другим завештајним наследницима у случају могућности примене права прираштаја, као и законским наследницима. Ако је

²⁴ "Сл. лист СФРЈ", бр. 4/1977, 36/1977, 6/1980, 36/1980, 43/1982, 69/1982, 58/1984, 74/1987, 57/1989, 20/1990, 27/1990, 35/1991; "Сл. лист СРЈ", бр. 27/1992, 31/1993, 24/1994, 12/1998, 15/1998, 3/2002.

²⁵ Насупрот овом, у теорији постоји мишљење да је ова тужба по својој природи декларативног карактера. Видети: О. Антић - З. Балиновац, оп. сл., стр. 401.

²⁶ У смислу чл. 210. Закона о облигационим односима. Такво решење је садржано и у Немачком грађанском законику (пар. 2196).

²⁷ Повлашћени положај извршиоца завештања у овом случају у потпуности одговара улози коју он има у по-гледу реализације последње воље одређеног оставиоца.

налог био наређен законским наследницима, право да захтева губитак његовог права припада осталим наследницима. Уколико је, пак, сингуларни стицалац био оптерећен налогом, право да тражи престанак његовог наследно-правног овлашћења припада супституту, а ако није одређен, лицу које је било оптерећено у његову корист.

Овлашћена лица могу захтевати престанак наследно-правног овлашћења због неиспуњења налога још у току поступка за расправљање заоставштине, уколико је налог до правноснажности решења о наслеђивању доспео за испуњење. У случају спора чињеничне природе, долази до упућивања на парницу. Ако је, пак, обавеза испуњења налога доспела после правноснажно окончаног оставинског поступка, лица којима закон то дозвољава, имају право да покрену парнични поступак ради престанка права обавезника налога. Закон не одређује рок за подизање тужбе, а у теорији је заузет став да се она може подићи у року од десет година, од дана доспелости обавезе за испуњење налога²⁸. Сматрамо да би, због близине веза са испоруком и уношења известности у правне односе у крајем временском периоду од отварања наслеђа одређеног оставиоца, ваљало прописати рок у трајању од једне године који би почињао тешти од тренутка доспелости обавезе лица оптерећеног налогом.

5. Однос налога и услова

Оно што чини сличним налог и услов јесте да се њима вольом завештаоца ограничавају наследно-правна овлашћења његових сукцесора.

Налог се разликује од услова према ономе што представља његову суштину. Налог означава одређену обавезу на испуњење какве престање. Услов подразумева будућу неизвесну околност чије наступање само изузетно (код потестативног и мешовитог услова) може зависити од воље лица коме је наследно-правно овлашћење ограничено.

Уколико се из завештања не може назрети јасна намера завештаоца да ли се нечије наследно-правно овлашћење ограничава условом или налогом, треба, сходно правилу *semper in obscuris quod minimum est*

²⁸ О. Антић - З. Балиновац, оп. сит., стр. 401.

sequitur²⁹, ићи у корист налога, с обзиром на то да се он сматра мањим видом оптерећења наследно-правних овлашћења, јер од њега не зависи стицање права.

Између налога и одложног услова постоје разлике које се огледају у следећим показатељима. Налог обавезује, али не одлаже стицање наследно-правних овлашћења. Услов, пак, одлаже стицање права до trenутка његовог остварења, али не обавезује. Ако налог није могуће испунити то не утиче на егзистенцију наследно-правног овлашћења, за разлику од одложног услова који мора наступити да би право било стечено. Одложни услов (а то важи подједнако и за раскидни услов), по правилу, не терети оно лице које на наслеђе долази уместо првопостављеног универзалног или сингуларног сукцесора *mortis causa*. Налог, начелно, нема лично дејство и протеже се и на лица која уместо првопозваних наследника односно испорукопримаца (подиспорукопримаца) долазе на наслеђе.

Налог се разликује од резолутивног услова у погледу следећих елемената. Реализацијом налога лице оптерећено њим и даље остаје у положају универзалног односно сингуларног сукцесора *mortis causa*. Остварењем резолутивног услова, пак, престаје наследно-правно овлашћење. Лице одређено под раскидним условом до остварења услова може имати једино положај уживаоца одређеног дела заоставштине. Лице чије је наследно-правно овлашћење оптерећено налогом у време отварања наслеђа, начелно, стиче право на заоставштину (или њен део) у пуном обиму, као њен власник. Неиспуњење налога кривицом обавезника налога доводи до губитка права на основу судске одлуке, а остварење раскидног услова има за последицу губитак наследно-правног овлашћења *ipso iure*.

6. Однос налога и испоруке

Посматрајући правну релацију налог - испорука можемо уочити извесне сличности, али и разлике, које их чине посебним правним институтима.

²⁹ Ulpianus – D. 50, 17, 9. Наведено према: Д. Стојчевић - А. Ромац, *Dicta et regulae iuris*, Београд, 1989, стр. 480.

Налог, као и испорука, припадају сфери завештајног наслеђивања, и могу се наредити само изјавом последње воље лица које има завештајну способност. Поред тога, и за један и за други правни феномен важи да су они нека врста обавезе за субјекте којима су одређени, што, у крајњој линији, проузрокује ограничење њихових наследно-правних овлашћења. Отуда се и извесне одредбе садржане у наследно-правним прописима подједнако односе и на испоруке и на налоге³⁰.

Главна разлика између налога и испоруке се огледа у положају хонорисаних, који стичу корист по основу испоруке односно налога. Док испорукопримцу, на основу закона, припада право да захтева испуњење предмета испоруке, корисник налога је у томе ускраћен. Разлог лежи и чињеници да се између корисника налога и обавезника налога не успоставља облигационо-правни однос, однос дужника и повериоца, на основу кога би корисник налога могао правном принудом остварити своје право.

Не мање битна је и разлика у правној позицији дужника испоруке и обавезника налога у случају неиспуњења испоруке односно налога. Док се дужник испоруке може правним путем принудити да испуни своју обавезу, у погледу обавезника налога таква могућност не постоји. Неиспуњење налога кривицом лица оптерећеног њиме повлачи губитак наследно-правних овлашћења. Због тога је налог тежа обавеза у односу на испоруку.

Иако, у начелу, важи да код испорука и налога предмет може бити било која чинидба, она је код испоруке редовно имовински обојена. Код налога, међутим, предмет може имати само моралне предности за његовог корисника.

За разлику од испоруке која може бити одређена једино у корист лица различитог од завештаоца, налог може бити одређен и у његову личну корист, па чак и у корист какве животиње. Поред тога, док је у средишту испоруке имовинска корист за одређено или одредиво лице, код налога лица којима он користи, по правилу, нису именована, али се на основу садржине налога могу одредити.³¹

³⁰ Видети нпр.: чл. 144. ЗНРС и чл. 89. ЗНРЦГ.

³¹ Видети: С. Марковић, Тестамент, Енциклопедија имовинског права и права удруженог рада, Београд, 1978, том II, стр. 306.

У случају сумње да ли је одређена завештајна одредба основ за налог или испоруку, треба узети да је реч о овом другом, јер је испорука као форма приступачнија субјектима у правном промету и њом се пружа већа гаранција у испуњењу воље оставиоца³².

Закључна разматрања

Слобода завештајног располагања се једним делом афирмише и кроз ограничење наследно-правних овлашћења налогом.

Налог посматран кроз призму интереса лица на чији терет је одређен представља обавезу на испуњење одређене престације.

Гледано са аспекта његовог корисника налог је вид сингуларног стицања *mortis causa*.

Закон о наслеђивању Републике Србије у односу на Закон о наслеђивању Републике Црне Горе свеобухватније и потпуније регулише овај наследно-правни институт. Празнина, међутим, има па би стога у будућој редакцији српских наследно-правних прописа ваљало ближе регулисати сам начин реализације налога, доделити активнију улогу суду у одређивању временских граница у испуњењу налога и одредити рок у коме се може захтевати престанак наследно-правног овлашћења због неиспуњења налога кривицом лица оптерећеног њиме. Посебно би требало обратити пажњу на правно-техничку (не) коректност предложених решења.

³² Тако и: H. Dernburg, Bürgerliches Recht, band 5, Heidelberg, 1905, стр. 249.

Prof. Dr. Nataša Stojanović, LLD
Assistant Professor

BEQUEST ORDER

Summary

The author discusses the bequest disposition order, drawing particular attention to the differentiation between the bequest order and the conditions and terms of its delivery (legacy). The author highlights the importance of providing a more complete legal regulation of this institute of Succession law, so as to eliminate the existing shortcomings in the legislator's regulation of current legal provisions.

Key words: *bequest, order, terms, delivery (legacy).*